

*До спеціалізованої вченої ради
Д 41.053.06 в Державному закладі
«Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»*

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата політичних наук, доцента кафедри політичних теорій Національного університету «Одеська юридична академія» Кройтора Артема Вікторовича на дисертацію **Груєвої Олександри Валеріївни «Політичний акціонізм: поняття, форми, досвід використання у політичному процесі»**, представлену на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.02 – політичні інститути та процеси

1. Актуальність теми дослідження та зв'язок із науковими програмами, планами, темами

Тенденцією нинішнього політичного процесу є дедалі частіше використання художньо представлених форм політичного протесту, публічного обговорення та дискусії, в яких проявляється театралізація, ігрова компонента, видовищність, динамічність тощо. Політичний акціонізм, який досліджує О. В. Груєва, постає як новітня система спектакулярних форм політичної участі, зазвичай, протестного та часто провокаційного характеру з викликом існуючому політичному ладу. Ці ненасильницькі технології, котрі виникають на перетині політичного та мистецького, спрямовані не стільки на масове охоплення аудиторії, скільки на увагу медіа й отримання подальшого публічного резонансу. Фактично вони є своєрідною мистецько-видовищно-ігровою формою донесення політичних ідей, маніфестування певних, важливих для суспільства та держави, вимог. Такі форми, безумовно, є новітніми в системі форм політичного активізму, новаторськими за форматом донесення політичних

позиції. Можливості їхнього впливу на сьогодні не є досліджені, переваги та недоліки ще не вивчені політичною наукою. Це, безумовно, актуалізує предмет дослідження, обраний дисертанткою.

Дисертаційне дослідження виконано в межах комплексної наукової теми кафедри політичних наук і права Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» в межах науково-дослідної теми «Соціально-політичні проблеми України в контексті глобальних процесів» (№ державної реєстрації 0114U007155), одним із виконавців якої є дисертантка.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації

Представлена дисертація характеризується грамотним, послідовним і системним викладом матеріалу на основі повного наукового обґрунтування. Чітко просліджуються авторська позиція та логічна завершеність роботи. Одержані в процесі наукового дослідження результати є достовірними. Викладені в дисертації О. В. Груєвої теоретико-методологічні положення та практичні рекомендації достатньою мірою науково обґрунтовані. Вони базуються на фундаментальних положеннях політичної теорії, враховують опубліковані результати наукових досліджень учених-політологів, а також зарубіжний досвід аналізу процесів спектакуляризації політики через конструювання новітніх форм політичного активізму (акціонізму). Об'єктивність проведеного дослідження підтверджується залученням достатнього масиву інформації різних видів, великою кількістю проаналізованих прикладів застосування акціоністських практик у політиці.

Достовірність одержаних особисто дисертанткою результатів наукового дослідження підтверджується їх апробацією на науково-практичних

конференціях. Також про достатній рівень обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій свідчать публікації дисертантки.

Це уможливило висновок про всебічну обґрунтованість і достовірність, представлених у дисертаційній роботі наукових положень, висновків і рекомендацій, а також високий науковий рівень і політологічну грамотність дисертантки.

3. Новизна наукових результатів дисертаційної роботи

Безумовною новизною роботи є авторське тлумачення системи характеристик політичного акціонізму на основі теоретико-методологічних позицій символічного інтераціоналізму, постмодернізму та постструктуралізму. Зокрема О. В. Груєвою поглиблено теоретико-методологічні позиції щодо сутності таких форм політичного акціонізму, як політичний перформанс, гепенінг, політмоб, арт-інсталяція, стрит-арт, боді-арт. Дисертантка визначає основні функції політичного акціонізму. У ході дослідження з'ясовані особливості політичного перформансу та розкрито використання його творчого потенціалу в зарубіжній і вітчизняній політиці. Дисертантка визначає сутнісні характеристики політичного гепенінгу як акціоністської імпровізаційної форми політичного активізму. У дисертації велика увага приділена політичній арт-інсталяції як важливому елементу системи форм політичного акціонізму. Дослідницею було поглиблено теоретико-методологічні позиції щодо сутності та видів політичного флешмобу як видовищно-ігрового різновиду технологій політичного акціонізму. О. В. Груєва аргументовано довела політичну спрямованість стрит-арту, яка особливо виразно проявляється під час загострення соціально-політичних ситуацій. Авторка запропонувала своє розуміння політичного боді-арту саме як акціоністської техніки політичної самоідентифікації.

Уважаємо, що цінність наукового дослідження О. В. Груєвої в тому, що нею сконструйовано цілісну систему політичного акціонізму та розкрито можливості використання потенціалу окремих його технологій у новітньому політичному процесі.

4. Значущість дослідження для науки і практики та шляхи його використання

Практичне значення одержаних результатів визначається їх актуальністю, новизною та висновками – як загальнотеоретичними, так і практичними. Теоретична цінність положень дисертації полягає не лише в їх концептуальному, а й дискусійно-постановочному характері. Дослідження формує наукові уявлення про сутність політичного акціонізму, його практики, можливості застосування. Положення та висновки роботи використовуватися в навчальному процесі, при підготовці лекцій, підручників, посібників із політології, політичних технологій; у практичній діяльності суб'єктів політики, зокрема виборі оптимальної форми донесення політичних ідей.

5. Повнота викладу основних результатів дисертації в наукових виданнях

Основні положення дисертації в повній мірі висвітлені в наукових фахових виданнях. Зокрема, підготовлено 15, з яких 5 опубліковані у виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз. Наукові праці та автореферат дисертації О. В. Груєвої достатньо повно відображають результати проведених наукових досліджень. Перелік опублікованих праць за темою дисертації відображає зміст роботи відповідно до вимог МОН України.

6. Структура і зміст дисертації, її завершеність та відповідність встановленим вимогам

Специфіка проблем, що стали об'єктом дисертаційного дослідження, зумовили її логіку та структуру. Робота складається із вступу, чотирьох розділів, поділених на підрозділи, висновків до кожного розділу, списку використаних джерел по кожному з розділів, загальних висновків. Загальна кількість використаних у кожному розділі джерел налічує 315 найменувань.

У вступі дисертації обґрунтовано актуальність теми, розкрито ступінь дослідження проблеми, зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, сформульовано мету і задачі дослідження; вказано об'єкт і предмет, визначено методологію дослідження; обґрунтовано наукову новизну отриманих результатів, їх теоретичне та прикладне значення, вказано особистий внесок здобувача, апробацію результатів роботи, наукові публікації, структуру й обсяг роботи.

У першому розділі «Стан наукового дослідження та теоретико-методологічні засади аналізу політичного акціонізму» проаналізована історіографія та джерельна база з проблематики (с. 29–40), визначена методологія дослідження політичного акціонізму (с. 40–57). У другому розділі «Політичний акціонізм: концептуалізація понять, характеристика основних форм» визначено місце політичного акціонізму в системі новітніх форм політичного активізму (с. 79–91), визначаються сутнісних ознак основних практик політичного акціонізму (с. 91–119). У третьому розділі «Аналіз зарубіжного досвіду використання можливостей політичного акціонізму» визначено особливості використання в політиці зарубіжних країн творчого потенціалу перформансу (с. 132–146), гепенінгу (с. 146–155), арт-інсталяцій (155–163), політмобів (163–170), політичного стрит-арту та боді-арту (170–180). У четвертому розділі «Український досвід використання потенціалу

політичного акціонізму» досліджені проведені в нашій країні політичні перформанси та гепенінги (с. 192–204), виставлені арт-інсталяції політичної спрямованості (с. 204–214), проведені політичні флешмоби (с. 214–217), приклади вітчизняного політичного стрит-арту та боді-арту (с. 217–224).

7. Ідентичність змісту автореферату й основних положень дисертації

Зміст автореферату відповідає основним положенням дисертації. Висновки та рекомендації, опубліковані в наукових працях і авторефераті, частково відрізняючись деталізацією викладу, у значеннєвому відношенні ідентичні.

8. Недоліки та дискусійні питання дисертаційної роботи

Зауважимо, що предмет дослідження здобувача зумовлює низку **дискусійних положень**, що вимагають подальшого обговорення. До них, зокрема, треба віднести такі:

По-перше, дисертантка позиціонує політичний акціонізм найперше як форму соціально-політичного протесту, яка використовує візуалізацію, театралізацію. Водночас, на нашу думку, роль акціонізму є значно ширшою і не зводиться лише до донесення протестних вимог. Потребує уточнення авторське розуміння завдань, ролей, які виконує політичний акціонізм в умовах особливостей новітнього політичного процесу.

По-друге, в дисертації акцентується, що політичний акціонізм розгортає свої практики в межах урбанізованого простору, тобто це своєрідне політизоване мистецтво міста. Дисертант фактично відкидає можливості менших населених пунктів, і лише містам відводить роль відкритих майданчиків для видовищно-ігрових, творчих експериментів у публічному просторі. У зв'язку з цим доцільно конкретизувати авторське розуміння поля

політичного акціонізму, в якому через креативні практики візуалізується соціально-політичний процес.

По-третє, дисертант доводить, що сучасна роль мистецтва вже не обмежується естетичними завданнями, а передбачає наявність соціально-політичної компоненти. Важливо обґрунтувати, якими чинниками зумовлені такі тенденції.

По-четверте, доцільним вбачаємо обґрунтування тих можливостей різних форм арт-активізму в умовах відсутності публічної політики, в умовах недемократичних режимів.

Наведені міркування в жодній мірі не впливають на високу оцінку дисертаційного дослідження О. В. Груєвої, не знижують її наукової та практичної цінності. Висловлені побажання є дискусійними та спрямовані на актуалізацію наукового дискурсу щодо порушених у дисертації проблем.

9. Загальний висновок

Оцінюючи наукові результати проведеного дослідження О. В. Груєвої в цілому, необхідно відзначити, що мета роботи досягнута, а поставлені задачі вирішені. Висновки до розділів і загальні висновки дисертації є достатньо обґрунтованими, а пропозиції мають практичну значущість. Дисертаційна робота «Політичний акціонізм: поняття, форми, досвід використання у політичному процесі» є завершеною, має теоретичне та прикладне значення. Представлена до захисту дисертація О. В. Груєвої є самостійним і оригінальним науковим дослідженням, яке містить раніше не захищені наукові положення, отримані автором нові науково обґрунтовані результати в галузі політичної науки. Робота виконана на належному теоретико-методологічному рівні, є цілісною та завершеною. Дисертаційне дослідження О. В. Груєвої відповідає паспорту спеціальності 23.00.02 – політичні інститути та процеси.

Дисертація та її автореферат оформлені відповідно до вимог державного стандарту, за своєю структурою та стилем викладу відповідає вимогам МОН України, які висуваються до кандидатських дисертацій. Тому автор дисертаційного дослідження – Груєва Олександра Валеріївна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.02 – політичні інститути та процеси.

Офіційний опонент

кандидат політичних наук,
доцент кафедри політичних теорій
Національного університету
«Одеська юридична академія»

А.В. Кройтор

Підпис засвідчую:
перший проректор,
професор

М.Р. Аракелян

